

Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län

Nyhetsbrev

Vi samarbetar med kommuner i Stockholms län och Region Stockholm

2026-06-16 | Årgång 13 | Nummer 6

[Läs brevet i webbläsare](#)

Hej!

Nu när vårterminen går mot sitt slut vill vi rikta ett varmt tack till er alla för att ni deltagit på olika sätt i våra aktiviteter och tagit del av det digitala utbud som vi erbjuder via vår hemsida. Tillsammans har vi skapat många värdefulla möten, aktiviteter och dialog som bidrar till att fortsätta utveckla palliativ vård.

Höstens program finns att ta del av på vår hemsida och i detta Nyhetsbrev. Passa också på att ta del av ett nytt Palliativprat, ett verktyg att samlas och arbeta med i arbetsgruppen.

Sommaren är en tid för återhämtning, glädje och nya intryck, men också en tid av arbete tillsammans med både gamla och nya kollegor. Ett tillfälle att dela med sig av kunskaper och erfarenheter. Tipsa gärna om PKC:s digitala utbud som är tillgängligt för alla.

Vi ser fram emot att mötas igen i olika sammanhang efter sommaren. Tills dess önskar vi er en riktigt fin och avkopplande sommar!

Soliga hälsningar från oss på PKC,
Annika Cederholm med medarbetare på PKC

Annika Cederholm
Verksamhetschef

Foto: Privat foto

Anette Alvariza
Vetenskaplig ledare

Foto: Stockholms Siukhem

Christel Hedman
Vetenskaplig ledare

Foto: Stockholms Siukhem

Kalendarium

Kommande utbildningar med platser kvar

Clinical Frailty Scale – föreläsning för läkare

Föreläsare: Anne Wissendorff Ekdahl

Akuta tillstånd

Föreläsare: Christel Hedman

Introduktion till PKC:s utbildningar för hemtjänstpersonal

Digital informationsträff för personal och chefer

Samtalskurs för sjuksköterskor inom cancervården

Endagsutbildning för sjuksköterskor i Region Stockholm och Region Gotland

Utbildning om palliativ vård anpassad för personal inom LSS – en introduktion

Digital informationsträff för chefer, samordnare och vårdpersonal

Fortbildningseftermiddag för ST-läkare och specialister i palliativ medicin

Tema: Palliativ sedering

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna

För palliativa ombud utbildade av PKC

Palliativ vård – en introduktion

Halvdags introduktionsutbildning i palliativ vård

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna

För palliativa ombud utbildade av PKC

Att vårda i mötet mellan kultur och död

Föreläsare: Mona Lindkvist

Palliativ ombudsutbildning för personal inom akutsjukvård och geriatrik

Kostnadsfri 4-dagarsutbildning för dig i Region Stockholm

Samtalskurs för sjuksköterskor inom cancervården

I samverkan med Palliativt utvecklingscentrum i Lund och RCC Stockholm Gotland

Samtal i vården – undersköterskans möten i palliativ vård

Fysisk heldagsutbildning för undersköterskor

Palliativ vård vid hjärtsvikt

Föreläsare: Johannes Linke

Symptomkontroll och teamarbete

Fysisk heldagsutbildning för legitimerad personal inom kommunal hälso- och sjukvård

Kloka kliniska val i palliativ vård – föreläsning för läkare

Föreläsare: Christel Hedman

Nyheter

Palliativt kunskapscentrum finns på plats i Almedalen!

Är du nyfiken att veta mer om palliativ vård, vad det är och vad det innebär? Palliativ vård väcker ofta frågor och ibland rädsla. Många tänker direkt på döden. Vi vill istället prata om livet.

Kom och möt oss i Almedalen! Vi som är på plats från PKC är vetenskaplig ledare Anette Alvariza, pedagogisk handledare Charlotte Klinga och verksamhetschef Annika Cederholm.

23 juni kl.14.00: Vad är egentligen palliativ vård? Om att leva livet nära döden

Ett seminarium vi hoppas ska avliva myter, väcka nyfikenhet och ge förståelse för vad palliativ vård är och varför den angår oss alla.

Plats: Hamngatan 5, Donnerska huset, trädgården, Alla röster ska höras

Läs mer här

23 juni och 24 juni kl. 9–17: Avancerad Sjukvård i hemmet, hur kan bättre vård ges i hemmet och

vilka har nytta av den?

Möt oss i tältet tillsammans med ASIH Stockholm Norr, där vi sprider kunskap kring vård, bemötande, kunskapshöjande insatser och frågeställningar kopplat till palliativ vård.

Plats: Cramergatan, plats 317

Läs mer här och här

23 juni kl. 15.00: Hur pratar vi med barn om döden?

Vi deltar i panelsamtal efter föreläsningen, och det finns möjlighet att ställa frågor och samtala om detta svåra ämne.

Plats: Strandvägen, plats 523, Opinionstältet

Läs mer här

24 juni kl. 10.30: Vem tar ansvar för närstående mellan cancervård och vardag?

Vi finns med i ett seminarium rörande cancer anordnat av Kraftens hus Sverige.

Plats: Cramérgatan 3, Campus lokal B:22

Läs mer här

25 juni kl. 16–18: Så ger vi stöd till sorgedrabbade

Minnesstund och samtal över en kopp kaffe. Arrangeras av SAMS i samarbete med PKC.

Plats: Strandvägen, plats 523, Opinionstältet

Läs mer här

Terminsvis återkommande digitala grundutbildningar

Det är nu möjligt att anmäla sig till PKC:s terminsvis återkommande digitala grundläggande utbildningar. Utmärkta startpunkter för dig som är ny inom palliativ vård.

Palliativ vård – en introduktion

Datum: 21 oktober 2026 kl. 13:00–16:00

Läs mer och anmäl dig

Undersköterskans roll i palliativ vård

Datum: 25 november 2026 kl. 13:00–16:00

Läs mer och anmäl dig

Digital ombudsträff för palliativa ombud

Hur ska det bli?
Varför gör det ont?
Vem tar
hand om Gunnel?
Gjorde jag
rätt?

© Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län

Temat denna gång är existentiella utmaningar. Lisa Sand, socionom och med. dr., föreläser och bidrar med kunskap om hur man kan bemöta existentiell kris i dödens närhet där behovet av trygghetsskapande är stort.

Välj någon av de 2 eftermiddagarna som erbjuds i oktober. Programmet är detsamma båda dagarna, så välj det datum som passar dig bäst:

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna (15 oktober)

Datum: 15 oktober 2026 kl. 13:00–16:00

[Läs mer och anmäl dig](#)

Digital ombudsträff för palliativa ombud i kommunerna (22 oktober)

Datum: 22 oktober 2026 kl. 13:00–16:00

[Läs mer och anmäl dig](#)

Nytt Palliativprat lanserat!

**Vad skiljer palliativ vård från annan god vård och omvårdnad?
Tänker du på samma sätt som dina kollegor kring detta? Tag chansen
att reflektera tillsammans!**

Palliativprat – samtal i teamet om palliativ vård

Tema: Palliativt förhållningsätt – vad innebär det?

Reflektionsmaterial framtaget för palliativa ombud
i kommunerna i Stockholms län

För er som är palliativa ombud i kommunerna finns nu ett helt nytt Palliativprat på vår hemsida! Palliativprat är ett reflektionsmaterial där vi har paketerat kunskap om palliativ vård och frågor att diskutera i arbetsgruppen. Denna gång är temat "Palliativt förhållningssätt – vad innebär det?".

Palliativprat

Tyck till om Palliativprat!

När du provat Palliativprat på din arbetsplats vill vi gärna veta vad du tycker! Skriv något om hur du tyckte materialet fungerade genom att fylla i en kort utvärdering.

Till utvärderingen

Digitala föreläsningar

Höstens digitala föreläsningar för personal som arbetar på uppdrag av Region Stockholm och kommuner i Stockholms Län finns nu tillgängliga för anmälan. För övriga utgår en kostnad.

Akuta tillstånd

Datum: 10 september 2026 kl. 14:30–15:30

Akuta tillstånd kan drabba många personer i livets slut. Hur gör vi vården mer personcentrerad och fokuserar på det som är viktigt för patient och närstående?

[Läs mer och anmäl dig](#)

Att vårda i mötet mellan kultur och död

Datum: 22 oktober 2026 kl. 14:30–15:30

Föreläsningen handlar om diskrimineringsgrunderna och hur normer, diskriminering och samhälleliga strukturer kan påverka bemötande och vård i livets slutskede.

[Läs mer och anmäl dig](#)

Palliativ vård vid hjärtsvikt

Datum: 12 november 2026 kl. 14:30–15:30

Hjärtsvikt är en av de stora folksjukdomarna. Vilka är tecknen på palliativa vårdbehov, och vad kan vi göra för att möjliggöra en så god livskvalitet som möjligt?

[Läs mer och anmäl dig](#)

Subkutana läkemedelspumpar för symtomlindring i palliativ vård

Datum: 3 december 2026 kl. 14:30–15:30

Subkutana läkemedelspumpar är väldigt användbara för god symtomlindring. När, var och hur man kan använda dessa pumpar?

[Läs mer och anmäl dig](#)

Höstens samtalskurser för sjuksköterskor och läkare

PKC erbjuder i samverkan med Palliativt utvecklingscentrum i Lund och RCC Stockholm Gotland samtalskursen De Nödvändiga Samtalen för sjuksköterskor (1 dag) och för läkare (2 dagar).

Samtalskurs för sjuksköterskor inom cancervården

Datum: 25 september 2026

[Läs mer och anmäl dig](#)

Samtalskurs för sjuksköterskor inom cancervården

Datum: 6 november 2026

[Läs mer och anmäl dig](#)

Samtalskurs för sjuksköterskor inom cancervården

Datum: 2 december 2026

[Läs mer och anmäl dig](#)

De nödvändiga samtalen – läkare

Kursstart: 10 december 2026

[Läs mer och anmäl dig](#)

Läkarluncher

Höstens digitala läkarluncher öppna för dig som är läkare verksam inom akutsjukvård och geriatrik i Region Stockholm. Även läkare inom andra verksamheter välkomnas.

Clinical Frailty Scale

Datum: 8 september 2026 kl. 12:00–12:45

En introduktion till begreppet skörhet samt en genomgång av skattningsinstrumentet Clinical Frailty Scale (CFS), med överläkare Anne Wissendorff Ekdahl.

[Läs mer och anmäl dig](#)

Kloka kliniska val i palliativ vård

Datum: 24 november 2026 kl. 12:00–12:45

Specialistläkare och PKC:s vetenskapliga ledare Christel Hedman presenterar Kloka kliniska val.

[Läs mer och anmäl dig](#)

Palliativ ombudsutbildning för personal

inom akutsjukvård och geriatrik

Miss inte chansen att anmäla dig till PKC:s 4-dagarsutbildning för legitimerad personal och undersköterskor som arbetar inom akutsjukvård och geriatrik i Region Stockholm. Utbildningen syftar till att utveckla din kompetens att driva lokalt utvecklingsarbete utifrån ett teambaserat palliativt förhållningssätt.

Kursomgång 1 hösten 2026

Kursstart: 10 september 2026

[Läs mer och anmäl dig](#)

Kursomgång 2 hösten 2026

Kursstart: 3 november 2026

[Läs mer och anmäl dig](#)

Månadens film!

Månadens film är "Den döendes existentiella behov" med Peter Strang, onkolog, professor emeritus i palliativ medicin vid Karolinska Institutet, och tidigare vetenskaplig ledare för PKC. Filmen ingår i modul 10 av Palliativt kunskapscentrums webbutbildning i Palliativ cancervård: "Existentiella frågor i palliativ vård".

[Se filmen här!](#)

Muntorrhet inom

palliativ vård

– en översiktsartikel om hur man gör i
kliniken och riktlinjer

Referat av Christel Hedman

Docent/överläkare vid Stockholms Sjukhem,
Karolinska Institutet och Palliativt
Utvecklingscentrum i Lund, vetenskaplig ledare vid
Palliativt Kunskapscentrum

Referat av artikeln: Dry mouth in palliative care: A systematic review of clinical practice guidelines around the world med författarna A. I. van der Meulen, E. J. M. de Nijs, A. Stoppelenburg, M. Theunissen, M. H. J. van den Beuken-van Everdingen och Y. M. van der Linden i Palliat Med 2026 Apr 29

Detta referat beskriver en översiktsartikel om muntorrhet inom palliativ vård och tar upp hur man behandlar muntorrhet och vilka riktlinjer som finns. En översiktsartikel är en artikel som sammanfattar och utvärderar den forskning som finns inom ett område.

Bakgrund

Muntorrhet – som också kallas *xerostomi* – är ett vanligt och besvärande symtom hos personer med livshotande sjukdom, som personer med spridd cancersjukdom, hjärtsvikt, KOL och hos multisjuka äldre (2). Det förekommer hos 40–90% av alla personer inom palliativ vård och ökar när livets slut närmar sig. Muntorrhet kan bero på minskad mängd saliv till följd av att funktionen i spottkörtlarna är försämrade eller på grund av en känsla av muntorrhet som inte kan förklaras av att salivmängden är minskad.

Till skillnad från symtom som ofta får mer uppmärksamhet, som smärta eller andnöd, kan muntorrhet ibland uppfattas som mindre allvarligt. Men för dem som drabbas av muntorrhet är följderna besvärande, som svårigheter att tala, äta och svälja, förändrad smak och ökad risk för social isolering, oro och depression (3). Sammantaget påverkar muntorrhet livskvaliteten negativt, särskilt hos personer som är i livets slutskede (4).

Muntorrhet underrapporteras ofta, vilket kan bero på att personerna själva inte rapporterar om muntorrhet då de tror att det inte finns någon hjälp att få. Personal uppmärksammar inte heller symtomen tillräckligt ofta och personalen bedömer inte heller muntorrhet på ett systematiskt sätt. Det finns också en kunskapsbrist om hur muntorrhet ska behandlas. Därtill saknas tydliga riktlinjer för hur muntorrhet ska bedömas och behandlas, vilket gör det svårt att ge bra vård till personer i palliativ vård.

"Det saknas tydliga riktlinjer för hur muntorrhet ska bedömas och behandlas, vilket gör det svårt att ge bra vård till personer i palliativ vård"

Syfte

Syftet med den här studien var därför att undersöka både kvaliteten och innehållet i de kliniska riktlinjer som finns för behandling av muntorrhet hos personer med livshotande sjukdom.

Metod

Studien är en systematisk översikt, vilket innebär att forskarna på ett strukturerat sätt samlat in och analyserat de riktlinjer som tidigare skrivits. Riktlinjerna har samlats in på olika sätt, från vetenskapliga artiklar, databaser för riktlinjer, och därtill kontakt med experter inom området. De riktlinjer gällande muntorrhet som tagits med i denna studie gäller för vuxna personer med livshotande sjukdom och publicerades under åren 2000–2024.

Resultat

Totalt inkluderades 72 olika riktlinjer från 42 länder. Kvaliteten på riktlinjerna bedömdes vara måttligt god. Däremot kunde man hitta fyra viktiga teman som togs upp i de flesta riktlinjerna, och dessa teman innehåller viktiga delar för att ta hand om personer med muntorrhet inom palliativ vård.

1. Bedömning av muntorrhet

Detta första tema handlade om hur viktigt det är att bedöma muntorrhet på ett korrekt sätt. Att på ett strukturerat och detaljerat sätt ta reda på hur personen upplever sin muntorrhet, hur den påverkar det dagliga livet och hur personen sköter sin munhygien är viktigt. Därtill betonas att man bör göra en noggrann undersökning av munhålan regelbundet, gärna flera gånger i veckan. För att på ett ännu bättre sätt bedöma muntorrhet rekommenderas också att instrument av något slag används. Här kan man använda både frågeformulär för att fråga om personens upplevelse av muntorrhet, och instrument för att bedöma munstatus, exempelvis ROAG.

2. Munvård

Nästan alla riktlinjer lyfte fram vikten av god munvård. Detta inkluderar bland annat regelbunden rengöring av munnen, som tandborstning och användning av mild tandkräm, och att smörja läpparna. Hos mycket svårt sjuka personer betonas munvård i stället för att fokusera på munhygien, som att använda munvårdspinnar. Därtill rekommenderades att man inte glömmer bort att ta hjälp av personal som arbetar inom tandvården, framförallt för personer som inte blir hjälpta av de vanligaste åtgärderna.

3. Behandling av muntorrhet

I det tredje temat betonas att man bör behandla den underliggande orsaken till muntorrhet, såsom att minska antalet läkemedel som orsakar muntorrhet och att behandla eventuella sjukdomar som ger muntorrhet, som till exempel diabetes eller vissa reumatiska sjukdomar. Därtill är det viktigt att behandla infektioner i munnen, som svampinfektioner, att fukta eventuell syrgas, och att minska användning av kaffe och tobak. För att ersätta den saliv som saknas rekommenderas att man smuttar på vätska, använder svampar med vätska, och att då främst använda osötad vätska. Att prova att smörja munnen med matolja rekommenderades också, liksom att använda medel som ersätter saliv, såsom spray och gel.

Förutom detta rekommenderas att försöka öka salivstimuleringen, genom att exempelvis använda sockerfritt tuggummi och att suga på isbitar. Därtill föreslogs att man kan erbjuda frusna fruktbitar att suga på. En del riktlinjer nämnde att akupunktur kan vara hjälpsamt. Ett tillräckligt intag av vätska är viktigt liksom att äta mat som innehåller mycket vätska, att äta små bitar åt gången och att undvika torr och hård mat.

Om inte dessa åtgärder räcker bör man erbjuda salivstimulerande läkemedel.

4. Patient- och anhöriginvolvering

I flera riktlinjer betonades vikten av att inkludera den sjuka personen och även närstående i vården. Att informera och utbilda patienten om muntorrhet och hur den bäst kan lindras är viktigt. Speciellt när en person är döende rekommenderas att närstående involveras, så att de kan känna sig behövda.

"Hos mycket svårt sjuka personer betonas munvård i stället för att fokusera på munhygien, som att använda munvårdspinnar"

Styrkor och svagheter

Styrkan i denna studie var att man tog med både vanliga vetenskapliga studier och riktlinjer som hittades på olika webbsidor. Dock är det sannolikt att många av de riktlinjer som finns och används inte kunde hittas, då de kan vara skrivna på språk som författarna inte kunde, eller för att riktlinjer publicerats efter att sökningen för denna artikel gjordes.

Slutsats

Muntorrhet är ett vanligt och betydelsefullt symtom i palliativ vård. Den här systematiska översikten visar att det finns flera olika kliniska riktlinjer för muntorrhet inom palliativ vård, men tyvärr är kvaliteten i dessa riktlinjer inte alltid tillräcklig. Det som ändå är det viktigaste är att de undersökta riktlinjerna var överensstämmande om fyra viktiga teman när det gäller att vårda personer med muntorrhet inom palliativ vård. De fyra viktigaste principerna är att **bedöma muntorrhet** på ett korrekt sätt, att det är oerhört viktigt att **ge bra munvård** till svårt sjuka personer, att **behandla muntorrhet** både genom att hitta bakomliggande sjukdomar och genom att erbjuda läkemedel mot muntorrhet, och inte minst genom att **involvera den sjuka personen och dennes närstående**. Därtill är det i framtiden viktigt att utarbeta bra riktlinjer för vård av muntorrhet, då muntorrhet ger ett så stort lindande till personer inom palliativ vård.

Referenser

1. A. I. van der Meulen, E. J. M. de Nijs, A. Stoppelenburg, M. Theunissen, M. H. J. van den Beuken-van Everdingen, Y. M. van der Linden, **Dry mouth in palliative care: A systematic review of clinical practice guidelines around the world**, *Palliat Med* 2026 Apr 29.
2. Venkatasalu MR, Murang ZR, Ramasamy DTR, Dhaliwal JS. **Oral health problems among palliative and terminally ill patients: an integrated systematic review**. *BMC Oral Health*. 2020;20(1):79.
3. Murphy Dourieu E, Lisiecka D, Evans W, Sheahan P. Xerostomia: a silent burden for people receiving palliative care - a qualitative descriptive study. *BMC Palliat Care*. 2025;24(1):1.
4. Fleming M, Craigs CL, Bennett MI. **Palliative care assessment of dry mouth: what matters most to patients with advanced disease?** *Support Care Cancer*. 2020;28(3):1121-9.

Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län samfinansieras av Region Stockholm, Region Gotland samt kommunerna Botkyrka, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholms stad, Sundbybergs stad, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Läs mer om oss på: pkc.regionstockholm.se

Kontakt: pkc.siso@regionstockholm.se

Foto: Yanan Li (om ej annat anges)

Följ oss på Facebook och Instagram

[Tipsa en vän](#)

Dela utskicket:

[Avregistrera dig från nyhetsbrevet](#)

